

Brown, Ford Madox, Christ Washing Peter's Feet (1852-56) [detail], Tate Gallery, London, Great Britain/Art Resource, NY.

MINÄ OLEN SE JOKA PALVELEE

Pyhitys yksin armosta

Tämän vihkon ovat lahjoittaneet:

LUTHERAN HERITAGE FOUNDATION

36380 Garfield Road Suite 3

Clinton Township, MI 48035

USA

SUOMEN LUTHER-SÄÄTIÖ

PL 127

00101 Helsinki

Tämä kirjoitus koostuu prof. David P. Scaerin kahdesta artikkelista Sanctification by grace alone [For the Life of the World (1998)] sekä Sanctification in Lutheran Theology [Concordia Theological Quarterly (1985)].

Alaotsikot toimituksen.

Lyhentäen ja muokaten kääntänyt Juhana Pohjola.

Piirroksat: Maria Pietilä

MINÄ OLEN SE JOKA PALVELEE

Pyhitys yksin armosta

Martti Luther sijoitti teologiansa keskuksiksi opin vanhurskauttamisesta eli Jumalan lahjoittamasta vapaasta armosta Kristuksessa. Ihminen ei pelastu sen perusteella, mitä hän tekee tai toivoisi tekevänsä, vaan ainoastaan sen nojalla, mitä Jumala on kerran ja kertakaikkisesti tehnyt Jeesuksen Kristuksen kautta. Jumala hyväksyy Kristuksen sijaiskärsimyksen ja -kuoleman syntisen ihmisen hyväksi. Uskonpuhdistuksesta lähtien tämä opetus on ollut tunnusomaista protestanttisille kirkkoille ja erityisesti luterilaiselle kirkolle. Ihminen pelastuu yksin armosta (*sola gratia*) ja yksin uskon kautta (*sola fide*). Jumala vanhurskauttaa syntisen yksin armosta uskon kautta ilman mitään tekoja. Samoin kuin kukaan ei herätä itseään kuolleista, kukaan ei myöskään voi tehdä itsestään kristittyä. Sama Jumala, joka herätti Kristuksen kuolleista, tuo ihmisen Kristuksen yhteyteen ja julistaa hänet vanhurskaaksi. Luterilaisen opin mukaan vanhurskauttaminen on *monergistinen* tapahtuma. Tämä kreikan kielestä johdettu sana tarkoittaa, että on vain yksi vaikuttava syy. Jumala yksin vaikuttaa kääntymyksen ihmisessä. Hän yksin vanhurskauttaa uskovan. Tämä oppi soveltuu myös pyhitykseen. Hän yksin tekee meidät pyhiksi. Jumala on pyhityksemme vaikuttava syy sekä sisältö.

Roomalaiskatolinen opetus pyhityksestä

Perinteisesti roomalaiskatolinen kirkko opettaa luterilaisten tavoin monergistista oppia Jumalan pelastussuunnitelmasta. Jumala yksin lähetti ainoan Poikansa ihmiseksi (inkarnaatio) ja uhrasi hänet maailman syntien puolesta (sovitus). Roomalaiskatolinen kirkko kuitenkin särkee Jumalan monergistisen toiminnan opettamalla, että ihmisen pelastus on riippuvainen siitä, millä tasolla uskovan henkilökohtainen pyhitys on. Pyhitys edellyttää yhteistyötä Jumalan armon kanssa hyvien töiden tekemisessä. Tämän mallin ytimessä on siis oppi pyhityksestä, jonka mukaan ihmisen täytyy olla yhteistyössä (kooperaatio) Jumalan kanssa saadakseen pelastusvarmuuden. Tässä opetuksessa ei ole sijaa syntisen ihmiskunnan täydelliselle vanhurskauttamiselle Jumalan loppuun saattamana tekona Kristuksessa. Voidakseen tulla pyhäksi ihmisen on oltava yhteistyössä Jumalan kanssa. Näin ollen pyhitys voidaan helposti määritellä eettisin käsittein, jotka ovat mitattavissa.

Yleisprotestanttinen näkemys pyhityksestä

Suurin osa protestanttisista kirkkokunnista opettaa luterilaisten tavoin monergistista vanhurskauttamisoppia, mutta roomalaiskatolisten tavoin ne ymmärtävät pyhityksen eli Pyhän Hengen toiminnan kristityn elämässä synergistisesti (toinen kreikan kielestä johdettu sana). *Synergia* tarkoittaa, että asiaan vaikuttavia syitä on kaksi tai useampia. Näin ollen kristityn edellytetään osallistuvan henkilökohtaisen pyhityksen aikaansaamiseen. Tämä tapahtuu elämällä Jumalan lain mukaan sekä tiettyjä kirkon asettamia

eettisiä säännöksiä seuraten. Kristitty voi ja hänen täytyy olla yhteistyössä Jumalan armon kanssa nostaakseen henkilökohtaista pyhityksen astettaan. *Ko-operaatio* (latinasta johdettu sana) merkitsee samaa kuin synergia eli sitä, että vähintään kaksi henkilöä tai tekijää työskentelevät yhdessä. Suurin osa protestanttisista kirkoista lähes poikkeuksetta on yhtä mieltä Lutherin kanssa siitä, että Jumala yksin vanhurskauttaa ihmisen ja aloittaa pyhityksen, mutta monissa kirkoissa kuitenkin ajatellaan, että usko va on vastuussa pyhityksen loppuunsaattamisesta. Ne kyllä vastustavat roomalaiskatolisten pyhiinvaellusmatkoja, luostareita, katumusharjoituksia ja messuja hyvinä toina. Loppujen lopuksi ne ovat kuitenkin Rooman kanssa yhtä mieltä siitä, että ihminen on yhteistyössä Jumalan kanssa pyhityksessä ja henkilökohtaisen pyhyden saavuttamisessa. Jumala yksin vanhurskauttaa, mutta pyhityksessä on yhdistettynä Jumalan ja ihmisen toiminta. Jumala kyllä aloittaa pyhityksen, mutta jokaisen uskovan on se itse saatettava päätökseen. Tässä järjestelmässä evankeliumin - joka yksin luo uskon - syrjäyttää laki, joka ohjaa moraalisisissa vaatimuksissa ja varoittaa moraalittomasta toiminnasta. Vanhurskauttaminen yksin armosta nähdään menneenä tapahtumana ja tämänhetkisessä polttopisteessä on ihmisen ko-operaatio Jumalan kanssa täydellisen pyhityksen saavuttamiseksi.

Luterilaisen käsityksen mukaan kristitty syntisenä ihmisenä ei ole immuuni lain moraalisisille vaatimuksille ja varoituksille syntiä vastaan. Sanan varsinaisessa merkityksessä tällaiset varoitukset eivät kuitenkaan kuulu kristityn pyhitykseen, jolla tarkoitetaan kristityn elämää Kristuksessa ja Kristuksen elämää hänessä. Roomalaiskatolisessa samoin kuin tiettyjen protestanttisten kirkkojen opetuksessa evankeliumi kertoo hyvän uutisen pelastuksesta Jeesuksessa Kristuksessa, mutta se korvataan lailla, joka antaa direktiivit siitä, kuinka kristityn tulee elää. Sama laki myös varoittaa ja uhkaa kristittyä kristittynä eli uutena ihmisenä Kristuksessa. Näin laista tuleekin Jumalan viimeinen ja todellinen sana uskovalle evankeliumin sijaan. Kristinusko turmeltuu epäsuorasti ja lopulta päättyy karkeaan lainomaisuuteen eli legalismiin ja moralismiin. Jeesus kohtasi juuri tämänkaltaisen eettisesti määritellyn käsityksen pyhityksestä fariseusten parissa. Pyhyys määriteltiin rituaalisten vaatimusten täyttämisen mukaan. Luther nousi 1500 vuotta myöhemmin samoista syistä vastustamaan keskiajan katolista kirkkoa.

Luterilainen oppi pyhityksestä

Luterilaisessa opetuksessa pyhitys määritellään sanan laajemmassa ja suppeammas- sa merkityksessä. Edellisellä tarkoitetaan Pyhän Hengen kaikenkattavaa työtä kristillisessä kirkossa (sakramentit, kääntymys, usko, hyvät teot). Jumala tekee meidät pyhiksi. Jälkimmäisellä tarkoitetaan uskon vaikuttamaa kristillistä elämää eli hyviä tekoja maailmassa.

Luterilaista opetusta pyhityksestä voidaan hyvin lähestyä uskonpuhdistaja Martti Lutherin käskyjen selityksistä käsin. Nämä kohdistuvat yleispätevästi kaikkien kristityn elämään. Ne eivät ole paikkakuntaakohtaisia 'provinssidokumenteja', vaan ne palvelevat kaikkia ihmisiä kaikkina aikoina. Niiden vaikutusala on koko kirkkoa koskeva ja näin ollen ekumeeninen. Lutherin selitys ensimmäiseen käskyyn 'Meidän tulee yli kaiken pelätä ja rakastaa Jumalaa ja turvautua yksin häneen', on ennen kaikkea

kutsu uskoon. Syntisen vanhurskauttaminen on siten tehty perustaksi hyvälle töille. Lutherin selitykset alkaen toisesta käskystä aina kymmenenteen käskyyn asti kuuluvat lain ohjaavaan merkitykseen kristityn elämässä eli lain kolmanteen käyttöön, kuten sitä myöhemmin alettiin kutsua.

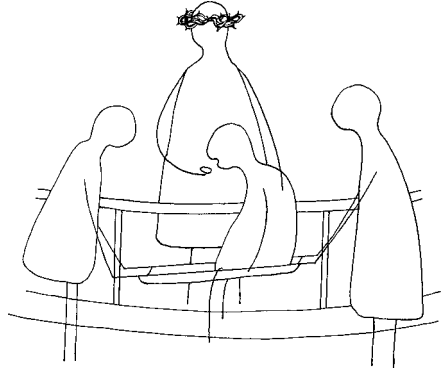
Luther ei ainoastaan pidä kiinni käskyjen negatiivisista kielloista, vaan hän vahvistaa niitä selityksissään. Siten kieltoon Herran nimen turhasta käyttämisestä liittyy myös vannomisen, noitumisen, valehtelemisen ja pettämisen kiellot. Käskyt tuomitsevat syntisen, ei siksi, että ne kertoisivat Jumalan vihaavan syntistä, vaan paljastaakseen tämän oikean tilan. Käskyt auttavat kristittyä tunnustamaan syntinsä ja huomaamaan, että hän tarvitsee armoa Kristuksessa. Oman turmeluksen tunteminen ei ole Lutherille kuitenkaan käskyjen selitysten lopullinen päämäärä. Käskyjen merkitys ei tyhjenny, vaikka käskyjen avulla ihminen näkee olevansa syntiensä tähden Jumalan tuomion alla. Lutherille käskyn syvin merkitys löytyy silloin, kun negatiivinen kiello muunnetaan positiiviseksi kuvaukseksi kristityn elämästä. Huomatkaa, mitä Luther tekee toiselle käskylle, jossa kielletään Jumalan nimen turha lausuminen. Siitä tuleekin kutsu rukoukseen: "... huudamme hänen nimeään avuksi kaikessa hädässämme, rukoilemme, ylistämme ja kiitämme sitä." Kolmannen käskyn sapattia koskeva kiello muuttuu kuvaukseksi kristityn mielentilasta tämän kuulla Jumalan sanaa: "...emme väheksy Jumalan sanan saarnaa vaan pidämme sen pyhänä, kuuntelemme ja opimme sitä mielellämme." Älä tapa -kiello velvoittaa kristittyä auttamaan hädässä olevaa lähimmäistään: "...autamme häntä kaikissa elämän tarpeissa." Älä varasta -käskyn mukaan kristitty auttaa varoillaan köyhää lähimmäistään: "...autamme häntä kartuttamaan ja suojelemaan omaisuuttaan ja toimeentuloaan." Varastamiskiellosta tulee mahdollisuus anteliaisuuteen. Kiellon vähäisempi painoarvo hyvän tekemistä koskevan käskyn rinnalla tulee selvästi ilmi siinä, että Luther jättää ensimmäisestä ja kuudennesta käskystä kiellon kokonaan pois. Lutherille se merkitsee sitä, että laki tietyissä mielessä pysyy voimassa ilman kieltoakin. Tämä ei missään nimessä tarkoita lain hylkäämistä, antinomilaisuutta. Käsitteellään kahdesta, maallisesta ja hengellisestä hallintavallasta, Luther piti tiukasti kiinni lain yhteiskunnallisesta eli siviilikäytöstä. Sen lisäksi Lutherille laki tuomitsee aina syntisen sellaisena kuin tämä on: syntisenä. Luther voi nähdä uskovan elävän Kristuksessa ilman synnin kiusauksia. Tässä ideaalissa tilassa Kristus on muuttanut syntisen, joka siten elää Kristuksessa. Kristitty näkee lain aivan toisesta näkökulmasta. Kristittynä hän on vapaa sekä lain siviili- että syytöstehtävästä. Laki ei toimi kristitylle kristittynä kieltona ja tuomiona. Tämä on luterilainen käsitys lain kolmannesta käytöstä. Jo termi 'lain kolmas käyttö' voi olla hieman harhaanjohtava, koska siinä esiintyy sana 'laki'.

Samalla syntinen ja pyhä

Tässä elämässä kristitty ei kuitenkaan ole kokonaisuudessaan kristitty. Syntisenä, jota asemaansa hän ei pääse pakoan, kristitty on lain siviili- ja tuomiotehtävän alainen. Tämä siksi, koska vanha ihminen ei usko, ei ole uskonut eikä tule koskaan uskomaan. Vasta kuolema tuhoaa vanhan ihmisen. Kristitty on uudestisyntymättömältä puoleltaan vanha Adam ja siten Jumalan vihollinen, jota lailla tulee uhata mukautumaan ulkoisiin

sääntöihin. Häntä täytyy jatkuvasti muistuttaa rikoksistaan Jumalaa vastaan. Tällainen uudestisyntymättömän ihmisen tai kristityn uudestisyntymättömän puolen ulkoinen sopusointu lain kanssa ei ole missään nimessä pyhitystä. Rangaistuksen tai Jumalan vihan pelko eivät voi koskaan olla motiiveina Jumalaa miellyttäviin tekoihin, jotka ovat Hengen synnyttämiä uskon merkkejä. Maallisen lain piirissä tehtyjä hyviä tekoja kyllä kutsutaan hyväksi, koska ne edistävät ulkoista hyvinvointia yhteiskunnassa. Niiden hyvyys perustuu kuitenkin saavutuksiin maailmassa eikä niiden motiiveihin. Näitä tekoja ei kuitenkaan saa sekoittaa uskosta nouseviin tekoihin, jotka kuuluvat pyhitykseen.

Lutherille pyhitys merkitsee synnin kukistamista, mutta siinä ei ole kaikki. Positiiviset vaatimukset kristityä kohtaan ovat selvästi Kristukselle luontaisia ominaisuuksia. Kristityt pelkäävät Jumalaa, rakastavat ja luottavat häneen. He pitävät vanhempansa arvossa ja auttavat lähimmäisiään ruumiillisissa tarpeissa. He rakastavat puoli-soitaan ja auttavat lähimmäistensä taloudellista tilannetta eivätkä suostu uskomaan heistä pahaa. Luther ei kuvaa elämää lain alla vaan Kristuksen elämää. Lutherilta on usein siteerattu lausetta: ”Kristitty on Kristus lähimmäiselleen.” Kaikki eivät vain aina ymmärrä, mitä lause merkitsee, sillä usein eksistentiaalistit (filosofia määräämässä oppia) käyttävät sitä verukkeena historiallisen Jeesuksen merkityksen hylkäämiselle. Siitä huolimatta se on hyödyllinen ilmaisu, jos sillä ymmärretään uskosta virtaavan elämän tarkoittavan itse asiassa kristologian (oppi Kristuksen persoonasta ja työstä) käytännön toteutusta maailmassa.

Jopa käskyjen selitysten lopusta löydettävä loppu-uhaus isien syntien maksusta lapsille kolmanteen ja neljänteen sukupolveen, ilmaisee vain Lutherin laki ja evankeliumi -periaatteen. Kristitty epäuskoinena näkee Jumalan vihan, mutta kristittyinä hän näkee toisenlaisen Jumalan. Luther lopettaakin samankaltaiseen evankeliumilauseeseen, jolla hän aloittikin käskyjen selityksen: ”Siksi meidän on rakastettava häntä ja turvautettava häneen sekä mielellämme noudatettava hänen käskyjään.” Tässä ilmenee kristityn ongelma. Miten Lutherin teologiassa laki voi samanaikaisesti sekä uhata kristittyä että olla mieluinen laki, jota kristitty Jumalaaan luottavana haluaa noudattaa? Löytyykö Jumalan uhkauksen allaolemisen ja Jumalan rakastamisen jännite Jumalasta, laista vai kristitystä? Selittämällä jännite Jumalassa olevaksi mysteeriksi on liian helpo ratkaisu eikä se varsinaisesti edes ole mikään ratkaisu. Lain ja evankeliumin dialektiikka eli kahtalaisuus riippumatta siitä, miten sen tulkitsemme, ei voi koskaan tarkoittaa Jumalan tuomitsevan samalla tavoin kuin hän rakastaa. Ristiriita ei löydy Jumalasta. Tällainen käsitys olisi manikealaisuutta, jossa kaksi tasavahvaa puolta, hyvä ja paha taistelisivat ylivoimalla jumaluuden sisällä. Luterilainen oppi hylkää tämän pakanallisen käsityksen. Jumalasta puhuttaessa pelastava evankeliumi ja tuomitseva

laki eivät voi olla samanarvoisia. Jännite ei voi myöskään sijoittua lakiin, koska se Jumalan sanana heijastaa välttämättä Jumalan olemuksen ykseyttä. Ristiriita ei ole siis Jumalassa eikä laissa, vaan uudestisyntyneen ihmisen kaksinaisessa luonnossa. Laki sen alkutarkoituksessa on positiivinen ilmaus Jumalan suhteesta maailmaan ja maailman suhteesta Jumalaan. Siinä tarkoituksessa se on enemmän kuvaus kuin vaatimus. Ihmiselle ei tarvitse kertoa, miten ollaan yhteydessä Jumalaan tai lähimmäiseen, koska se käy ihmiseltä luonnostaan.

Laki toimii negatiivisesti käskynä ainoastaan silloin, kun ihminen ei ole oikeassa suhteessa Jumalaan. Kun luterilainen opettaja Philip Melanchton toteaa lain syyttävän aina, pitää muistaa, että hän viittaa sillä lain tehtävään synnin valtaan joutuneessa maailmassa. Lain ensimmäinen tehtävä - ei käyttö - on olemukseltaan myönteinen (positiivinen) ja kuvaileva (deskriptiivinen) eikä vaativa tai tuomitseva. Astuessaan ulos myönteisestä suhteestaan Jumalaan rikkomalla hänen tahtonsa ihminen näkee lain julmana orjapiiskurina, joka vaatii häntä tekoihin, joihin hän ei kykene. Ihminen on vastuussa tästä uudesta tilanteesta. Tuntiessaan lain näin toimivan hän vihaa sekä lakia että lainantajaa, Jumalaa. Tältä kohdin Paavalin (Room.7) ja Lutherin kokemukset menevät yksiin.

Kristuksessa uskova saatetaan takaisin turmeltumattomaan Jumala-suhteeseen, joka oli ensimmäisillä ihmisillä. Tuomitseva laki on nyt kristitylle kuvaus hänen positiivisesta suhteestaan Jumalaan. Lain sekä positiivisesta eli Kristusta koskevasta että negatiivisesta eli tuomitsevasta luonteesta juontuva ongelma ei siis löydy Jumalasta eikä laista, vaan kristitystä, joka on *simul iustus et peccator* - samalla vanhurskas ja syntinen. Siltä osin kuin ihminen ei ole Kristuksessa, hän tuntee lain vain kieltona ja tuomiona. Sen sijaan siltä osin kuin hän on Kristuksessa, ihminen näkee lain Kristuksesta lähtevänä toimintona omassa elämässään. Kristitty on tässä ajassa sekä Kristuksessa että hänen ulkopuolellaan. Hän sekä elää Hengessä - kuuluu Jumalalle - että on ilman Henkeä - vastustaa Jumalaa. Kristityn ollessa sekä pyhä että syntinen ja Jumalan ollessa yksi ja jakamaton Raamatun sana näyttääkin ristiriitaiselta. Vanhan ihmisen tekemät teot eivät nouse uskosta, vaan Jumalan tuomion aiheuttamasta pelosta eikä niitä siten lueta pyhitykseen kuuluviksi. Uskosta nousevat teot, jotka siis tehdään Kristuksessa Hengen vaikutuksesta, ovat pyhitystä. Nämä teot miellyttävät Jumalaa.

Kristityn tapa ymmärtää laki kahdella tavalla, joka siis johtuu uuden ja vanhan ihmisen jännitteestä, ei saa ratkaisua tässä elämässä. Tuomio ja kuvaus ovat samanaikainen ilmiö. Luther on oikeassa käskyjen selityksissään opettaessaan lain ensiksi kieltävän ja tuomitsevan ja kuitenkin kuvaamalla käskyt Kristuksen kaltaiseksi toiminnaksi kristityn elämässä. Ulkoinen teko voi nousta ja todellisuudessa nouseekin kahdesta motiivista. Kristuksen työtä ilmentävä teko kristityn elämässä saattaa kuitenkin ennen sen loppuunsaattamista tulla yhtä hyvin itsekkäiden ja kaunaisten motiivien vauhdittamaksi.

Tämä jännite ja ristiriita on välttämätön teologinen johtopäätös luterilaisesta vanhurskauttamisopista. Lutherin opetus siitä, että kristitty on samanaikaisesti pyhä ja syntinen (*simul iustus et peccator*), on keskeistä luterilaiselle vanhurskauttamisopille mutta myös opille pyhityksestä. Sama henkilö, joka on Jumalan edessä täysin van-

hurskautettu, näkee kuitenkin itsessään syntisen. Tärkeää on ymmärtää latinan sanan *simul* oikea merkitys. Se tarkoittaa samanaikaisuutta eikä peräkkäisyyttä, jolloin yksi asia seuraisi toista ajallisessa mielessä. Historiallisesti käsitys samanaikaisuudesta kadotettiin luterilaisuudessa kuten tietynlaisessa pietismissäkin, jonka mukaan ihminen ensin vanhurskautetaan ja pelastetaan synnistä ja sitten pyhityksen teot alkavat. Lopputulos tällaisesta on täydellisyuden ja synnittömyyden tavoittelu, perfektionismi tai ainakin lievä muoto siitä. Sen mukaan ihminen ensin vanhurskautetaan uskon kautta, minkä jälkeen alkaa uusi kuuliaisuus, joka jatkuvasti kehittyy ja edistyy. Vanhurskautaminen nähdään menneen tapahtumana kristityn elämässä ja pyhitys ajallisena tuloksena, jonka syy-seuraus -suhde vanhurskauttamisesta on katkaistu. Missä ikinä vanhurskautaminen ja pyhitys erotetaan näin perättäis-ajallisella tavalla toisistaan, luterilainen teologia romutetaan.

Jos Lutherin selitykset kymmeneen käskyyn kuvaavat Kristuksen toimintaa kristityn elämässä, niin löytyykö tälle käsitykselle tukea muualta Katekismuksesta? Usein lainatussa Uskontunnustuksen toisen artiklan selityksessään Luther sanoo Kristuksen työn merkitsevän meille seuraavaa: "...palvelisin häntä ikuisessa vanhurskaudessa, viattomuudessa ja autuudessa." Tämähän selvästi puhuu pyhityksestä! Yllättävää on, ettei Luther mainitse kolmannen uskonkappaleen kohdalla mitään pyhityksestä sen suppeammassa merkityksessä. Sieltähän sen odottaisi löytyvän. Siinä artiklassa kristitty passiivisesti vastaanottaa Hengen lahjat, mikä merkitsee pyhitystä laajemmassa merkityksessä. Tämä osoittaa, ettei ainoastaan pelastuksen, vaan myös pyhityksen osalta luterilainen teologia on läpikotaisin monergististä - Jumala toimii yksin. Pyhitys ymmärrettyä Jumalan teoksi kristityn elämässä kuuluu artiklaan kristillinen elämä. Mitä kristitty tekee on olennaisesti Kristuksen työtä maailmassa. Katekismuksen lopusta löytyvät huoneentaulut, jotka määrittelevät kristityn roolin yhteiskunnassa. Ne vain vahvistavat pyhityksen sekulaaria luonnetta.

Lutherin panos pyhityksen yhdistämisessä maalliseen eli sekulaariin kutsumukseen, oli hänen omana aikanaan paremmin ymmärretty kuin nykyään. Silloinhan papin ja munkin elämä katsottiin olevan ansioita tuottavaa. Nykyään sekulaari merkitsee selaista maailmaa, joka elää ilman Jumalaa. Luther kuitenkin opettaa Jumalan läsnäoloa maailmassa. Hyvät teot tehdään maallisessa kutsumuksessa. Jumalaa palvelee maailmassa. Pastorille tunnustettu synti koskee epäonnistumista lähimmäisen kutsumuksessa. Tämä ei merkitse, etteivätkö kristityt hyvine tekoineen todistaisi Kristuksesta lähimmäisilleen ja näin tukisi evankeliumin eteenpäinviemistä. Hyvien tekojen uskonnollinen sisältö ei kuitenkaan tee niitä varsinaisesti hyväksi.

Luterilaisuudessa vanhurskautaminen tarkoittaa siis uskovan suhdetta Jumalaan. Pyhitys taas merkitsee samaa todellisuutta kuin vanhurskautaminen, mutta se kuvaa vanhurskautetun kristityn suhdetta maailmaan ja yhteiskuntaan. Vanhurskautaminen ja pyhitys eivät ole irrallaan olevia realiteetteja, vaan samaa tarkoittavia asioita, joita vain tarkastellaan Jumalan ja ihmisen erilaisista kulmista. Jumalan näkökulmasta kristityn todellisuus on täysin passiivista. Siinä ei ole mitään ihmisen omaa myötävaikutusta, vaan se vastaanottaa yksin Kristuksen. Maailman näkökulmasta sama todellisuus tekee väsymättä hyviä tekoja. Tässä mallissa syntisen vanhurskautaminen ei ole koskaan poissaoleva, mennyt tapahtuma. Tämä ratkaisee myös usein väitetyn ristiriidan yhtääl-

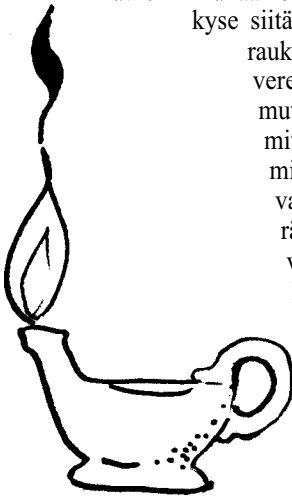
tä Paavalin ja toisaalta Jeesuksen, Jaakobin ja Ilmestyskirjan välillä. Jumalan edessä eivät siis kelpaa teot, vaan yksin armo. Maailmassa sen sijaan merkitsevät yksin teot. Jaakob toteaa: "...minä teoistani näytän sinulle uskon." (Jaak. 2:18) Tätä mallia ei voi kääntää toisin päin ilman tuhoisia seurauksia. Teot eivät päde Jumalan edessä eikä usko maailman edessä. Toimeliaisuus Jumalan edessä on loukkaus häntä kohtaan ja tekee Kristuksen sovitustyön merkityksettömäksi. Passiivisuus maailmassa estää Jumalan toiminnan ja näin uhkaa tehdä hänen tarkoituksensa tyhjäksi.

Jumala meitä varten vai me Jumalaa varten?

Martti Lutherin tapa käyttää lakia käskyjen selityksissään täytyy tarkasti erottaa reformoidun kirkon tunnetun opettajan Jean Calvinin (1509-1564) tavasta. Calvin nimittäin ymmärsi kristillisen elämän ja lain tehtävän kristityn elämässä ensisijaisesti Jumalan miellyttämiseksi, johon syntinen pyrkii pidiäytymällä synnin tekemisestä. Hyvät teot ovat siten sen välttämistä, mitä Jumala on kieltänyt. Calvinin pyhityskäsitys on sekoitettu usein Lutheriin - ja tuhoisin seurauksin. Lutherille pyhitys on Kristuksessa löydettävän ja lahjoitetun elämän julkituomista maailmassa. Calvinin mukaan syntinen vanhurskautetaan sen tähden, että hän voi tuoda kunniaa suvereenille Jumalalle.

Lutherin mukaan Jumala rakastaa syntistä ihmistä Kristuksen tähden. Ei ole kyse siitä, mitä Jumala saa itselleen pelastavan rakkautensa seurauksena. Calvin opettaa, että Jumala toimii jumalallisen suvereeniteetin motiivista käsin. Jumala kyllä pelastaa syntisen, mutta ei ihmisen vaan itsensä tähden. Lutherin teologiaa ohjaa, mitä Jumala voi tehdä ihmiselle, kun taas Calvin korostaa, mitä ihminen voi tehdä Jumalalle. Lutherin 'Jumala meitä varten' korvautuu Calvinilla 'Me Jumalaa varten'. Päämääränä ei ole ihmiskunnan pelastaminen sen itsensä tähden vaan Jumalan kunniaksi. Sen tähden Calvinin opetuksessa kaksinkertainen predestinaatio-oppi eli käsitys siitä, että suvereeni Jumala on ennalta määrännyt toiset ihmiset kadotukseen ja toiset pelastukseen on keskeisessä asemassa. Calvinille siis kaikki, mukaan lukien pelastus, palvelee viime kädessä Jumalan suvereeniteettia. Tämä koskee myös pyhitystä, jonka tarkoituksena on miellyttää Jumalaa. Itse asiassa hyvillä töillä on suurempi arvo Jumalan silmissä kuin niiden tekijöillä. Kyse on siitä, mitä Jumala voi saada itsellensä. Siksi reformoidussa

traditiossa sellainen rukous, joka keskittyy Jumalan ylistämiseen on niin keskeisessä asemassa. Lutherille rukous puolestaan merkitsee ihmisen heittäytymistä omassa avuttomuudessaan Jumalan armon kannateltavaksi. Ajatelkaamme hyviä lausahduksia kuten esim. 'pelastettu palvelemaan' (vrt.'evankelioitu evankelioimaan'). Nämä ovat oikein sanottuja mottoja, jos ne viittaavat Jumalan pelastavan työn tulokseen. Mutta jos ne nähdään Jumalan pelastavan työn päämäärinä, ne edustavat calvinilaista reformoitua opetusta.

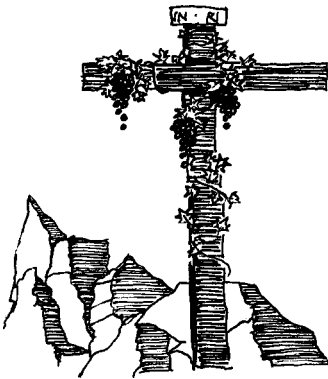

Mikä on julistuksen päämäärä?

Luterilaisen opin mukaan evankeliumia ei siis julisteta sen tähden, että sen varsinaisena tarkoituksena olisi vaikuttaa kuulijoissa hyviä tekoja. Hyvät työt ovat kyllä saarnaamisen seurausta. Mutta saarnan ainoa tarkoitus on syntisen ihmisen pelastus. Evankeliumi itsessään on täydellinen sanoma. Evankeliumi julistaa täydellistä sovittamista Kristuksessa Jeesuksessa ja se muoaa hyvät teot kristityn elämässä välttämättömäksi heijastukseksi Jumalan rakkaudesta meitä kohtaan Kristuksessa. Evankeliumin julistamisessa ei ole kyse uuden uskonnollisen lain asettamisesta ja palauttamisesta. Evankeliumin vaikuttamat hyvät teot ovat yhdenmukaisia Jumalan rakkauden kanssa Kristuksessa eivätkä ne ole seurausta lain saarnasta. Oli sitten kyse kristitystä tai eikristitystä, pyhitystä ei pidä ymmärtää pelkästään pidättäytymiseksi synnistä ja pahasta. Pyhityselämään kyllä liittyy pahan karttaminen, mutta sen varsinainen olemus on elämä Kristuksen kaltaisesti.

Kaikki on Jumalan lahjaa

Uutta testamenttia tarkasteltaessa huomaamme, että siellä käytetään ajoittain terme-

jä pyhitys ja pyhittäminen ilmaistaessa Jumalan kaikkea toimintaa ihmisen pelastamiseksi. Tarkemmin määriteltynä pyhitys ja pyhittäminen viittaavat Pyhän Hengen työhön, jolla hän saattaa ihmisen pelastuksen yhteyteen, säilyttää oikeassa uskossa ja viimein herättää kuolleista ja antaa iankaikkisen elämän. Kaiken tämän tekevät myös Isä ja Poika. Koska Jumala ei ole moraalisesti neutraali eikä hän valitse ja päättää olla pyhä, vaan koska hän on pyhä, kaikki hänen tekonsa välttämättä tulevat osallisiksi hänen pyhydestänsä. Pyhän Hengen ja pyhityksen elimellisen yhteyden paljastaa Jumalan kolmannen persoonan latinankielinen nimi, *Spiritus Sanctus*. Henki, joka on itsessään Pyhä, tekee uskovista pyhiä ja pyhittää heidät vaikuttamalla heissä uskon Kristukseen.

Jumalan Hengestä tulee ihmisten kaikkien hyvien tekojen lähde. Pyhitys tarkoittaa, että Pyhä Henki läpäisee kaiken mitä kristitty ajattelee, sanoo ja tekee. Kristityn henkilökohtainen pyhyys on yhtä lailla *monergistinen* kuin hänen vanhurskauttamisensa ja kääntymyksensäkin. Pyhä Henki, joka yksin loi kristittyyn uskon, ei ole yhtään vähemmän aktiivinen tämän elämässä kuin hän oli ennen sitä.

Luterilaisen Augsburgin tunnustuksen mukaan yhteiskuntaa ja esivaltaa ylläpitävät teot voidaan laskea hyviksi teoiksi, mutta sanan varsinaisessa merkityksessä ne eivät kuulu kristityn pyhyyteen eikä niillä ole välttämätöntä yhteyttä vanhurskauttamiseen. Epäuskoiset voivat nimittäin tehdä tällaisia tekoja aivan yhtä hyvin. Pyhityksen piiriin kuuluvat teot sanan varsinaisessa mielessä ovat sellaisia, joita vain kristityt voivat tehdä. Niiden lähteenä, sisältönä ja muotona on Kristuksen itsensä uhraava antaminen toisten hyväksi. Nämä hyvät teot antaa kristitylle Pyhä Henki, joka lähtee Isästä ja Pojasta ja jonka maailmaan lähettää Poika. Pyhitys on kolmiyhteisen Jumalan työ. Ju-

mala asuu ihmisessä saavuttaakseen haluamansa. Isä meidän -rukouksen pyyntö 'tahtukoon sinun tahtosi', koskee meidän pyhitystämme.

Pyhä Henki oli läsnä ja vahvisti Kristusta tämän alennuksen päivinä tekemään hyvää muille ja antamaan itsensä uhriksi Isälle. Saman Pyhän Hengen Kristus kuolemansa, ylösnousemisensa ja taivaaseen astumisensa kautta antaa kristityille. Kun Jeesus edellytti, että me rakastaisimme Jumalaa koko olemuksellamme ja lähimmäistämme niin kuin itseämme, hän ei sanonut sitä sen tähden, että se mahdollittaisi päämäärän edessä saisi aikaan meissä hirvittävän synnintunnon. Eikä hän myöskään puhunut liioittelevasti, vaan hän kuvasi omaa elämäänsä sekä kristittyjen elämää, niiden, jotka elävät ja kuolevat Hänessä. Kuten Kristus, kristittykin luottaa yksin Jumalaan ja uhraa itsensä toisten hyväksi. Pyhitys ei ainoastaan määrittele kristityn elämää vaan ennen muuta Kristuksen elämää. Jeesus rakasti Jumalaa kaikella sillä, mitä hän itse oli ja mitä hänellä oli. Hän teki meistä lähimmäisiään rakastamalla meitä enemmän kuin hän rakasti omaa elämäänsä. Pyhitys on siis ensisijaisesti kristologista eli Kristuksen elämää Jumalassa ja vasta toiseksi meidän elämäämme hänessä. Hänen elämänsä ei seurannut koodisysteemiä, sääntömuotteja tai moraalisten vaatimusten, pakkokeinojen tai pidäkkeiden listaa. Samoin kuin Jeesuksen elämässä oli kyse itsensä antamisesta, niin meidänkin pyhityksessämme on kyse ruumiimme antamisesta eläväksi uhriksi.

Lähin kosketuskohta pyhityksellemme on siis Jeesuksen maanpäällinen elämä. Hän antoi itsensä meidän hyväksemme. Kristuksen itsensä antaminen on vuorostaan jatkoa sille, että Isä on antanut Poikansa: "Niin on Jumala maailmaa rakastanut, että hän antoi ainoan Poikansa." Pojan lähettäminen uhriksi heijastaa Isän iankaikkista itsensä antamista Poikansa synnyttämisessä: "...ennen aikojen alkua Isästä syntynyt" (Nikean tunnustus). Siten pyhityksen opinkohdan olemus johdetaan sovitukselta, inkarnaatiosta (Kristuksen lihaantumasta) ja itse Pyhästä Kolminaisuudesta. Sekä Isän Jumalan että Pojan itsensä antaminen saa muotonsa uskovien elämässä. Erityisesti tämä koskee niitä pyhiä, jotka joutuvat uskonsa tähden vainottaviksi ja jopa marttyyreiksi. Siksi apostoli Paavali asettaa omat ja työtovereidensa kärsimykset malliksi pyhityksestä kuulijoilleen.

Niin suurenmoisesti kuin meidän pyhityksemme onkin monergistista eli sitä, että Jumala vaikuttaa meissä uskon ja säilyttää sen ja aikaansaa hyvät tekemme lähimmäisille, meitä kristittyjä vaivaa kuitenkin synty. Käytännön elämässä meidän pyhityksemme on vain heikko väläys Kristuksen elämästä. Hyvät aiheet kääntyvät usein pahoiksi haluiksi. Alamme pitää hyviä tekojamme omina eettisinä saavutuksinamme. Moraalinen itseihailu ja eettinen itseensä kätkeytyminen korvaavat pian luottamuksemme Jumalaan. Pyhityselämämme tarvitsee jatkuvasti, täysimääräisesti ja yksinomaan Kristuksen elämästä ja kuolemasta kumpuavaa elävöittämistä. Muuten pyhityksemme rapistuu lainomaisuuteen ja hedelmättömään moralismiin. Jumala sallii synnin vaivata meitä kristittyjä sekä meidän tuntee moraalista riittämättömyyttä. Näin hän pakottaa meidät näkemään meistä lähtöisin olevan pyhyden mahdollisuuden. Ainoa toivomme on katsoa Kristukseen, jossa meillä yksin on täydellinen ja loppuunsaatettu pyhitys. "Mutta hänessä on teidän olemisenne Kristuksessa Jeesuksessa, joka on tullut meille viisaudeksi Jumalalta ja vanhurskaudeksi ja pyhitykseksi ja lunastukseksi". (1.Kor.1:30)

“Tämä vihko avaa huikeita näköaloja oppiin pyhityksestä. Kirjoittaja antaa uusia näkökulmia siihen, mistä pyhityksessä on todella kyse. Lain ja evankeliumin kirkas erotus kulkee läpi tekstin.” **pastori Heikki Haataja**

“Yleisesti pidetään selvänä, että ihminen pelastuu yksin armosta. Mutta pelastetun elämä suhteessa tähän armoon ei usein sitä vastoin ole selvä asia. Se, mikä pelastuksessa oli ihanaa ja vapaata, pyhityselämässä kadotetaan. Lopulta kristitty näkee vain mitä hän ei ole. Pelastuksen ja pyhityksen suhteesta tämä kirjanen antaa elämän valoa.” **pastori Jari Kekäle**

Artikkelin kirjoittaja Dr. **David P. Scaer** toimii systemaattisen teologian professorina Missouri-synodin seminaarissa Fort Waynessa.

Tämä vihko jatkaa Suomen Luther-säätiön **Aamutähti-sarjaa**, joka keskittyy uskonelämän peruskysymyksiin. Sarjan toimittajina ovat rovasti, teol.lis. **Simo Kiviranta** ja pastori **Juhana Pohjola**.

Suomen Luther-säätiö
Aamutähti
Nro 4.

ISBN 951-98519-3-3